

ВАТРА

• • • • • •
Ту мене мати породила, солодким молоком кормила, ту хочу жити умирати, де жили мій отець і мати
• • • • • •

Христос Раждається!

Сторож пам'яті

Під час V Міжнародної наукової конференції Українського історичного товариства в Польщі «Українці та їхні сусіди протягом століть: політика, економіка, релігія, культура та побут», що відбулася 13-15 вересня 2024 р. у Перемишлі, було вручено медаль «Сторож пам'яті» - за збереження історичної пам'яті про Рідні Землі українців у Польщі - для редакції квартальника «Ватра».

Почесна відзнака Українського історичного товариства в Польщі «Сторож пам'яті» (Берегиня пам'яті) була заснована у 2018 році. Ідея полягала в тому, щоб відзначити людей, які зробили і роблять особливий внесок у збереження пам'яті про минуле українського населення на сучасній польській території.

*Головна управа Об'єднання
лемків
Бажає Вам теплих родинних
Свят Різдва Христового,
Миру, надії і віри,
Бо «З нами Бог»!*

*Най новонароджене Дитя
Благословить Ваші родини,
Дарує злагоду, взаємопошану
Ща гармонію на кожний день
Нового 2025 року!*

Зміст:

❖ **Обкладинка:**

Вишивка на основі праці
Марії Янко.

❖ **Фотографії:**

А.Буковска, А. Ксенич,
В. Шляхтич, А. Вєв'юрка,
Є. Святківска, О. Баюс,
Т. Троханівска, А. Барнат
craiyon.com

- 6 РАТУЄМЕ ПАМ'ЯТНИКИ НА ЦМЕНТЕРИ - проф. А. Ксенич
8 НАШЕ БОГАТСТВО - Н. Торопила
9 100-РІЧЧЯ ІВАНА ОМЕЛЯНОВИЧА ЩЕРБИ - Г. Щерба
12 ХОР «БЛАГОВІСТ» НА XXIII МІЖНАРОДНИХ КОНЦЕРТАХ
ЦЕРКОВНОЇ МУЗИКИ - Є. Святківска
14 ДИТЯЧА СТОРІНКА - д-р А. Барнат,
кир А. Троханівський
16 ФУНДАЦІЯ НОВИЦЯ ІМ. С. І М.МАРКОВИЧІВ
17 ХВИЛИНА З МИНУЛОГО - А. Вєв'юрка
18 ВЕРТАЙМЕ ДО ДАВНИХ ІМЕН СВЯТА ВАРВАРА -
А. Вєв'юрка
19 В ПОРОГАХ ЛІГНИЦЬКОГО ЛІЦЕЮ - А Вєв'юрка
19 МАМИНЕ СЕРЦЕ - В. Шляхтич
21 УПОКОЇЛСЯ
23 ЗГАДАЙМО
24 ІНФО ЗА ЛЕМ-ЧАСОМ - В. Шлянта
25 ПРИПОВІДКИ - І. Рубіч
27 ПРАЗНИК В КРИНИЦІ
27 МАМО, А ТОТО ШТО?
28 З МОЙОЙ ПОЛИЧКИ

Вельмишановні!

Маємо сьогодні велику честь попросити прийняти медаль «Сторож пам'яті» колектив лемківського часопису «Ватра». Родовід цього часопису сягає початків 90-х років

XX ст. Була це одна з ініціатив, яку реалізували особи причетні до створення організації Об'єднання лемків, яких без зайвого пафосу можна назвати лемківськими велетнями. Це були люди активні у лемківському, чи ширше українському середовищі, ще з 50-х років, а їх імена вплелися у долю українців у Польщі. З ними пов'язані витoki Українського суспільно-культурного товариства, їхні тексти з'являлися на сторінках «Нашого слова» і «Українського календаря». Наостанку серед них були теж люди, які найбільше витерпіли від комуністичного режиму у – здавалося б ліберальних – 60-х роках.

Можемо тут згадати зокрема:

- **Михайла Ковальського** – політичного в'язня комуністичного режиму, якого у 1962 р. засуджено на 6 років ув'язнення з надуманим претекстом виключно для залякування української людності у Польщі. Ковальський після виходу з в'язниці не перестав діяти в українському русі, шукав нових форм. З його ім'ям пов'язаний мін. відомий конкурс писанок у Гожові. Наприкінці 80-х років Ковальський був серед тих, які перетворювали УСКТ у Об'єднання українців у Польщі, паралельно творивши лемківські структури і саме часопис «Ватра».
- **Петра Шафрана** – довголітнього головного редактора «Ватри», уродженця Перунки Новосанчівського повіту, випускника української вчительської семінарії у Криничі з 1944 р., активного члена УСКТ, одного з творців і очільників Об'єднання лемків, члена Світової федерації лемків, відзначеного президентом України, Віктором Ющенком орденом за заслуги.

- **Штефана Гладика** – людину, яка довгим шляхом через Горішню Сілезію змогла повернутися на рідні землі, і з якого ім'ям пов'язані ключові події 90-х і 2000-х років, боротьба лемків за свою гідність і політичні та матеріальні права.
- **Штефана Клапика** – зараз першого заступника голови Об'єднання лемків.
- **Олександра Маслея** – члена президії Об'єднання лемків, людину всюдисущу, довголітнього члена чоловічого хору «Журавлі», талановитого літерата та криницю всяких, не лемківських анекдотів.
- **Григорія Трохановського** – представника молодшого покоління лемківських лідерів, який своїм професіональним підходом зумів ввести нового духа у лемківські серця та об'єднати навколо себе гарне гроно ще молодших активістів.
- **Еміля Гойсака** – дизайнера (не лише часопису) й члена президії Об'єднання лемків.
- **Вікторію Гойсак**, яка з початку займалася дитячою сторінкою і коректою, а потім на деякий час очолила редакційну колегію часопису.
- **Катерину Ковальську**.

Сьогодні часопис редагує колегія під керівництвом **Анни Буковської**. Крім неї як члени редакції записані ще:

- **Адам Вев'юрка** – редактор на Західні Землі, як зазначено, випускник IV Загальноосвітнього ліцею у Лігниць, а потім також вчитель у Комплексі шкіл ім. Богдана-Ігоря Антонича у цьому ж місті,
- Дизайнер **Ігор Ковальський**,
- **Василь Шлянта** – титан праці, скромний лідер у просвітянському вимірі;

- **Наталія Гладик,**
- **Григорій Суханич,**
- **Д-р Анна Барнат,**
- **Владика Аркадій Трохановський.**

Серед творців часопису, треба було б тут продовжувати список імен, додаючи далі авторів статей, меценатів часопису, а також його кольпортерів, які доносять лемківський голос до різних закутин країни. Це показує не лише обсяг роботи, але також її масштаб і значення для цілої української громади у Польщі. «Ватра» не лише висвітлювала нинішні події. Вона була і надалі залишається

хронікою сьогодення, але від самого початку приділяла також велику увагу пам'яті про минуле. Тому сторінки часопису рясно заповнені унікальними фотографіями, копіями документів, статтями про історію ітд. Тому і не повинно дивувати, що Українське історичне товариство у Польщі, цінуючи роль творців «Ватри», вирішило признати часопису медаль «СТОРОЖ ПАМ'ЯТІ». Шановна редакціє, Шиткого вам найліпшого і довгих літ надалі!

Перемишль, 14 вересня 2024 р.

Зліва: Професор Роман Дрозд, др Ольга Кіх-Маслей, професор Юрій Макар, Анна Буковска - редактор квартальника "Ватра", Григорій Троханівський - Голова ОЛ, Юрій Гаврилук, редактор "Над Бугом і Нарвою", професор Ігор Галагіда, др габ. Роман Висоцький, почесний консуль України у Перемишлі Олександр Бачик.

Ратуєме пам'ятники на цментери

ТЕКСТ АНДРИЙ КСЕНИЧ

Думам, же мало єст таких люди, котры интересуют ся Бешкiдами, а не чули бы о Стоваришыню «Магурич». Пан Шимон Моджеєвскi долги юж roky реставрує в горах, а також поза межами Польщы, пам'ятники на цментерях, придорожны капличкы, кресты и подiбны невеликы рiзбярскы роботы. Знає хто виконував такы працi в Бортнiм ци в Горлицях и околицi. Пише о тiм и выдає тiж оригiнальны календарi, на котрых можеме посмотрiти результати працi його групи, тзв. маленьку и кус векшу лемкiвску архiтектуру.

Коротко перед остатньом «Ватром» довидал єм ся, же на початку вересня буде вiн в Конечнi. Скорыстал єм з того, же стрiнул єм п. Шимона на ватрянiм поли, де потвердил мi, же так буде. Коли-м повiл, же я тiж тым заiнтересувани, то практичнi зауважыл - ци яко обсерватор, ци учасник робiт? Ясна рiч, же не лем выпадало одповiсти позитивнi, але з переконаньом потвердил єм мою участ в тiм задумi. Зато, коли четвертого вересня доiхал єм до нашого села, то просто з дороги пiшол єм на цментiр. Екiпа п. Шимона, котра складала ся з нього, Ланя Козубского и Петра Басалыги, доповнена молодыма конечнянами, в котрi были тiж Святослав Галь з Вроцлава и Роман Карпак з Ждыни, змiцнена моiм сыном Игором з Познаня. Была ищы, як повiдали, панi тiж з Познаня, але нич о нi не знам. Група працювала юж два дни скорше. Поставили в тiм часi «на ногы» два пам'ятники на старiм церквиску, якє тепер одсунуло ся далеко од дороги, бо нова «цисарка» пiшла выжче берегом, жебы не заливала єй вода з нашого потока. То заслуга австрияцкых iнжынерiв, котры поправляли дорогу з Горлиц до Бардейова.

Так по правдi то нич конкретнi о тiм мiсци не знаме, може лем то, же в половинi XVIII вiку в шематизмi описано єй iнвентар, внутрiшнє обладнання, а то певний знак, же толди iстнiла. Докопал ся до того мiй сын, як робил кверенду в децезиальнiм архiвi в Перемишли. Актуальнi можна зауважыти там дос рiвний пляц, а обiк нього зарис двох певниц, тай залишки здичавилого саду. Пiд самым церквиском перед вiйном мешкал Фецко Дзямба, наш уйко, але вiн давно юж не жывє. Колиси не пришло мi до головы жебы звiдати ся, што о тiм мiсци бесiдували люде в селi.

Цiкаве, же и о новi церквi, яка стоiт тепер в центрi села, приблизно од 1897 року, бо попередня в 1892 згорiла, тiж бракує нам конкретiв. Повiдали старшы Конечняне, же то вина свiчкы, яку хтоси забул загасити. Но,

барже хыбаль того человека... На австрийскiй мапi з половини XIX столiття є она зазначена, але неє там конкретного року. Тот факт тiж вышпортал Игор, як был в архiвi. Зато маме барз конкретну дату посвiчачыня iконостасу, якє мало мiсце 24 жовтня 1910 року. Тоты двi дати сут певны, бо нашол єм iх в Псалтирi, котрий носит мiцны сiлды долгого ужыткуваня.

Тепер перейду юж до реставрацийных праць. На церквиску стоят два пам'ятники: перший то фундацийний, а другий з датом 1891. На фундацийнiм мож одчытати: «Фундаторове креста сего Иванъ (друге iмено нечытельне, може (Изидоръ) Урбан 1871 года». В шематизмi з XVIII вiку неє ищы в Конечнi Урбанiв, але єст Урбан в Ждыни. Видно з того, же пiзнiше його нащадок вженил ся до нашого села. Пам'ятник є высокий, має понад три метры. Складат ся зо штырьох частин. Вшиткы маю легку форму, што додатково як бы пiдвыжчат го. Розпятя є типове для нашого терену. На жаль, был розбитий на пару кавальцiв, котры волонтеры пiд руком п. Шимона фахово зложили. Смутне є то, же коли ваял ся на земли, то Исусови одпала голова. Можна повiсти, же є в тiм якiсий символiчний знак часу.

Другий пам'ятник зо желiзным крестом, котрий не барз пасує до кам'яного

7 постументу, може доложили го пізніше, представлят розпятя в підніжжях якого зображена є група шестьох осіб. Два чоловіки стоять, а жінки клячуть, або сидят дуже нижче. На верху креста добрі видно «ІНЦІ». На головній частині бази видно два крести: векший, поширений и другий маленький. На верху постумента видніє простий фриз, який нагадує грецький орнамент, што в задумі мало може підносити його артистичну форму. Зауважыл єм на знімках «Магурича», же повтарят ся він в інших районах Галичыны, нап. недалеко Львова, так же майстер не внюс ту нич нового.

Тепер перейдеме на цментір при церкви. Не буду шырше пригадувал ту єй історію, бо юж не раз споминал єм о тім. Може лем тілко, же попередня згоріла в 1892 році. В архіві в Перемишлі Ігор нашол австрийську мапу з половини ХІХ віку, на котрі церков зазначена єст на тім місци. Більше інформацій не маме. По ті пожежі Конечняне пару років зберали грошы, колектували не лем по околиці, бо ходили аж деси до Самбора и дале. Так запам'ятали то люде в селі. Певно около 1897 рока церков юж стояла, але іконостас встановлений был пізніше, а його посвячыня мало місце 24 жовтня 1910 рока. Спроваджений был зо Самбора, тай як посмотриме на форму церкви, то видно без

сумніву, же майстрами были люде тіж з тамтых сторін. Нагадує она барже бойківскы будівлі ніж лемківскы. Парохоом товди был от. Теодозій Дуркот. Можна бы прикликати ту тіж парафіянів заслуженых в справі будовы сьвятині, які входили до церковного комітету, але до того може ищы даколи верну. Частина того материялу ввошла до статті, в якій юж дос давно писал єм о церковній касовій книзі, яку от. Дуркот заложыл ищы перед І сьвітовом війном, а была проваджена аж до выселіня в 1947 році.

Як иде о одновлені пам'ятники, то на цментери нарахувал єм їх шіст. Само одновліня полігало передовсім та тім, же належало вшыткы выкопати зо землі и піднести выжче. Декотры запали ся може деси на 40 сантиметрів. Зачну од центрального, назвал єм го так, бо стоїт в середині цментеря. Не є занадто високий, бо має лем кус понад два метры. Три його частини, як то є типове в таких випадках, то пісковец, а на верхній стоїт високий желівний крест з розпятьом. Обило мі ся о уxo в справі таких пам'ятників, же то тзв. «пуделковы». Бере ся то з того, же нижній камін має видобане заглибління, в котрім містит ся перша частина постумента. На верхній частині як раз того вирізблений єст оригінальний трираменний крест и дата 1896. Не знаме кому він был поставлений, а може то тзв. вотивний, подячний од дакого газды. Лицьову вотивну дошку наступного пам'ятника немож так на скоро розчытати, хоц літеры вирізблены на пісковцю місцями дос ся заховали. Має гарды, же так речу, клясичны пропорції, бо крест є такий високий як підстава пам'ятника. Добрі заховала ся фігура Ісуса, а в підставі креста маме ищы орнамент, який навязує, так думам, до грецькых взорів.

Тепер буде пам'ятник на котрім одчытал єм імено и призвище: «Ту спочиват Р. Божий Петро Ксеничъ». Выжче можна розшыфрувати «Всемогуштому Богу Слава и Поклінъ». Даты: «1865-1938». Не мам юж кого ся зьвідати котрий то Ксенич, але роки и імено вказували бы, же то брат нашого діда. В нішы головной частини постумента стоїт фігура Матери Божой, обрамлена гарді різбленом капличком. Пам'ятник має клясичну форму, бо одповідат прийнятым пропорціям. Выжче од того гроба стоїт наступний, може тіж вотивний, високий на понад два метры, поділений рівно на частину бази з пісковця и желівний крест. Можна на нім прочытати лем дату 1888. Головну частину креста ділит табличка, але немож ей одчытати. На самі долині вертикальной частини креста обіймают го люде. Дата не дає мі спокою, бо до ничого не можу ей приписати. Остання епідемія холеры была в Галичыні в роках 1872-1874. Ставляли потім люде подячны пам'ятники, але або вказували ей дату, або дякували за жытя. Пришла мі на мысель така догодка, же царска росія сьваткувала в 1888 році своє тисячоліття. Не было в тім ани грама правды, бо московія зачала ся майже 400 років пізніше за князя Юрія Долгорукого, тіж Руриковича, а не жадного москвиты. Но, але сьваткували, та ци можливе є, же нашы Руснакы-москвофілы тіж то відзначили?

Одновлено ишчы два памятники. Першый, найбарже «вквашеный» зубом часу, што вымагало «купання» креста в спецыяльным імпрегнаты, котрый звязе зостарілий пісковец. На його лицевій плыці дае ся одчытати, як-зме комісійні ствердили, єдну літеру. Є то «ч». Коли была бы то остатня літера назвіска, то можна бы ствердзіти, же іде о якісого Ксеніча. В селі было лем єдно такє на «-ч», - наше. Перед войном появило ся друге - Майніч, але не ма то ту жадного значіня. Другий, то добрі захаваний гріб на лицевій плыці котрого не зміг єм розчытати імено и дату роджыня, є дата смерці - 1938. Зберегла ся зато добрі фотографія з котрой позерат газда Спяк з Конечной. В селі была лем єдна родина о тім назвіску, якє людє переробили на Спяк. Нашцадків той родины спіткал єм на заході и на Ватрі. Трафляют ся и такы ситуюціі.

То може быти юж конец хоц лем може на тот раз. Пан Шимон обіцює вернути до Конечной и не лем до неі. Поправлят тото, што юж на гнеска вымагат діяня, а до іншых даколи вертат. Залучам до статті знімкы вшыткых памятників, котры одповідают іх описови в тексті.

Наше богатство

ТЕКСТ НАТАЛІЯ ТОРОПИЛА

За нами 34. Лемківський Кермеш в Вільхівці. Свято з року на рік притігат штотраз більше гости, котри хочут послушати доброго співу і музики, погуляти і скоштувати ріжних страв.

«Кермеш, кермеш Бог тя створив» и так необхідним елементом Кермешу в Вільхівці є вечірня одправлена в суботу 25 травня и недільна Служба Божя в церкви Перенесеня мощей св. Миколая та урочистий обхід довкола церкви. Вечірню і Службу Божу правили о. Григорій Пацан.

През два дни на сцені виступували ріжні ансамблі, можна було почути спів и поспотрити на танці. Виступили таки ансамблі: «Аркан» з Перемишля, «Лемкус» з Ярошівки (повіт Лігниця), «Сопілки і бандурки» з Перемишля, «Позберанці» з Бардіїва на Словаках, «Лемківський Перстеник» з Горлиц, «Терестяки» з Завадки Риманівської, «Капеля спід Рубані» з Коросна, «Ленчане» з Ленк Дукельських. Кермешови події мали місце не лем на сцені. Охочи мали цікаву альтернативу, било медже чим вибрати.

Майстер клас кривульки – ведуча Анна Добровольська, вистава «Вільхivec в фотографії Станіслава Крицінського», «Твое життя належит тобі — без огляду на вік» — ведуча Ірина В'єлоха, вистава «Лемківщина — традиція писана кирилицьом» — ведуча др Анна Барнат, «Лемківська генеалогія» (субота) — ведучий Григорій Суханич

«Лемківскы співанкы зо Святковы Великоі» — презентація книги Василя Баволяка

Едукаційни фільми о лемках

Конкурс «Караоке по-лемківски»

Суботній вечер закінчила забава з ансамблом «Лемкус» з Ярошівки, а в неділю до танця пригрівали «Ленчане».

Серед запрошених гости прибули: соціальний радник Віцепремєра Владислава Косіяка – Камиша - др медичних наук Дарюш Соберай, повноважений підкарпатского воєводи в справах національних і етнічних меншин - Малгожата Майка-Онишкевіч, радники короснянского повіту і представники місцевої влади.

Запрашаєме наступного рока - рихтуєме добру забаву і чудову атмосферу. Приїхайте до нас, на наше свято, Вільхivec чекат!

*Галина Щерба,
кандидат філософських наук, доцент
Львівського національного університету імені
Івана Франка*

*Роксолана Яремкевич,
кандидат медичних наук, доцент Львівського
національного медичного університету імені
Данила Галицького*

До 100-річчя Івана Омельяновича Щерби

 ТЕКСТ ГАЛИНА ЩЕРБА

Життєвий шлях І. О. Щерби не був типовим для українського педагога, політика та громадського діяча. Серед даного переліку важливо виділити головне в його діяльності, бо всюди він виявляв свій розум, талант, національну гідність і свідомість.

Іван Омелянович Щерба народився 14-го березня 1925 року в сім'ї заможного національно свідомого селянина Омеляна Щерби в чарівному гірському селі Свіржова Руська, колишнього Ясельського повіту на Лемківщині, Польща. Пам'ятає ще дідуся Гната Щербу дожившого до 95 років, який був відомим ковалем у свій час, викував із заліза хрести на збудовану у 1892 році церкву св. Івана Хрестителя, зробив цвяхи, завіси та замки до дверей.

В родині батьків Омеляна й Марії з роду Питлош було троє дітей: два сини – Василь, Іван і дочка Ганна. Щасливо проходило дитинство Івана. Сім'я була глибоко віруюча, жила злагоджено в любові й поважана в селі й околицях, то й діти виростили й виховувались в любові й пошані до рідного народу. Родина жила в достатках, на господарстві було 24 морги поля, 10-га лісу, велика пасіка? багато худоби, овець, птиці, мале підприємство – кузня, водний тартак, що працював на водній енергії річки Свірживки.

На подвір'ї було завжди гамірно. Сюди привозили колоди, інші забирали дошки, а ще інші чекали на дошки. Тож малий Івась почув багато розповідей про життя лемків за

часів Австро-Угорської монархії, розповідей про звичаї і традиції, легенди на Лемківщині, різні пригоди людей і все це збагачувало пам'ять юного хлопця. До цього додавалось ще й те, що тато Івана одержував постійно газету «Наш Лемко» першим редактором якої був родич по мамі односельчанин Петро Смереканич, то ж газета надходила з перших днів видання. Іван залюбки читав про історію Лемківщини, життя лемків їх працю, культуру і вже тоді зрозумів, що лемки найзахідніша гілка українського народу є українцями.

Дуже зрадив юнак коли за заколядовані гроші передплатив собі дитячий журнал «Дзвіночок». З нього він довідався про князів, козаків, про січових стрільців, і про їх боротьбу за Україну і поставив собі завдання, що коли виросте то неодмінно буде їх наслідувати.

Початкову освіту набув польською мовою в рідному селі Свіржова Руська. Закінчивши початкову школу в 1936 році й мріяв вчитись далі. Захоплювався читанням книжок, газет, малюванням, самостійно освоїв гру на скрипці.

Мрії продовжити навчання здійснились, коли у 1939 році у вересні прибув на посаду вчителя Петро Дрань родом із сусіднього села Святкові Великої. Він запропонував татові Щербі Омеляну Гнатовичу віддати сина на приватне навчання і підготувати до вступу в Ярославську гімназію.

З приємністю згадує наш ювіляр перший день приватних лекцій. Коли зайшов до помешкання вчителя і побачив на стіні великий портрет Євгена Коновальця, запитав: «Хто це такий?». Вчитель відповів: «Це вождь української нації, загинув в боротьбі за волю й незалежність України.» Іван постановив собі за мету наслідувати Є. Коновальця.

Петро Дрань організував у селі ОУН і юнацтво ОУН і першим його членом став наш ювіляр. Навчання вдавалось легко. Але у травні 1941 року Петро Дрань по завданню ОУН пішов у похідні групи на Східну Україну, а Івана передав Василю Гірному - директору школи у Святкові Великій. Василь Гірний погодився завершити його підготовку й порадив вступати в Українську Учительську семінарію в Криничі зразу на другий курс.

В кінці серпня 1941 року І.О.Щерба успішно здав вступні іспити й був зарахований студентом другого курсу Української семінарії в Криничі.

З великим захопленням слухав лекції відомих професорів: директора семінарії Омеляна Цісика, Романа Левицького, Тадея Ростковича, Наталі Волошинської, Остапа Радкевича, професора Ягеллонського університету Володимира Кубійовича, історика-лемкознавця Юліана Тарновича, письменника Дениса Лук'яновича і інших. Високопатріотичні лекції мали великий вплив на формування національно-патріотичної свідомості студентів семінарії. Успішно навчаючись в семінарії, брав активну участь в громадському житті, був активним членом

Куреня молоді, літературного гуртка, спортивних змагань. Вступив в ОУН брав активну участь у вишколі та різних завданнях ОУН. В семінарії появилися нові знайомства й друзі, які спільно готувались до занять, ділились кромкою хліба в цей скрутний воєнний час, жили дружно як одна сім'я.

Все життя згадує задушевних, незабутніх друзів, з якими сидів за одною партою, жив у бурсі в одній кімнаті, ділив з ними радість і смуток. Це такі однокурсники, як: Біланич Михайло, Біжко Олександр, Дубець Олександр, Євусяк Володимир, Жеребний Петро, Іванович Ігор, Лаврик Микола, Масляк Володимир, Фака Остап, Філь Микола, Чичила Іван. Були друзі й серед студенток: Бобер Ліда, Горошко Марія, Кулик Степанія, Кулянда Марія, Радчук Надія, Робачок Ніна, Рибак Ярослава, Попадюк Теодора, Черешньовська Ганна, Федчак Степанія, Шиманська Дарія і інші. Серед молодших курсів: Вороняк Анатолій, Гаталевич Андрій та Гаталевич Іван, син Михайла і Гаталевич Іван син Василя, Дрібчак Іван, Євусяк Євген, Желем Михайло, Красовський Іван, Кищак Степан, Кітик Степан, Ковальський Михайло, Мишко Микола, Мельничук Євген, Шафран Петро.

Порадниками у всіх труднощах були такі старшокурсники, як Величко Осип, Дмитришин Василь, Кітик Василь, Трохановський Мирон, Федак Михайло, син Теодора і Федак Михайло син Миколи, Шквір Дмитро, Шніцер Петро, Сабов Дмитро та інші. Зустрічі з ними і спілкування мали великий вплив на формування національної свідомості молодих семінаристів, виховували в них національний патріотизм і готовність до боротьби за волю України.

На вакаціях семінарист Іван Щерба проводив в рідному селі активну роботу з молоддю села, організував постановки п'єс, концертів, коляд, вертепів, а зароблені гроші за колядування передавав в Український допомоговий комітет в Ясло на студентський фонд та на придбання книжок з української літератури Тараса Шевченка, Івана Франка, Лесі Українки та інших для сільської бібліотеки «Просвіта».

У березні 1944 року здав матуру в Українській учительській семінарії й одержав по завданню інспектора шкіл з Ясла Осипа Звірика направлення на посаду директора школи в селі Липна Горлицького повіту. Зразу нав'язав контакти із станицею ОУН у селі Гладисеві, а саме з Орестом Полошиновичем і продовжував роботу в ОУН.

В серпні 1944 року у зв'язку з наближенням фронту до Дукельського перевалу, школи в Західній Лемківщині припинили свою роботу. Іван Омелянович пішов у підпілля. Вступив в ряди УПА. Тут зустрів своїх задушевних друзів з Учительської семінарії з Криниці, членів ОУН з якими разом вчився і співпрацював в ОУН, тепер вже сотенного Михайла Федака «Смирного», командирів відділів УПА Миколу Філя «Пугача», Анатолія Вороняка «Хмару». Одержав наказ очолити мережу зв'язку й розвідки, під псевдо

«Соловей». Спільними силами роззброїли поліцію в селах Крампній і Гладисеві, обороняли лемківські села від наскоків польських підпільних шовіністичних формацій та більшовицьких партизанок, які грабували та палили лемківські села, вбивавши священиків, вчителів, національно свідомих людей і взагалі невинних селян.

У червні 1945 року родина І.О. Щерби депортована в Україну. Він одержав завдання Проводу ОУН-УПА виїхати в Україну для продовження боротьби. Родина була переселена в с. Карачурино Донецької області. Одержав посаду вчителя в початковій школі. Був переслідуваний КДБ.

В 1946 р. змінив місце проживання, переїхав до Львова. У Львові І.О. Щерба вступив у Львівський державний університет імені Івана Франка, який успішно закінчив за спеціальністю англійська філологія у 1953 році.

Під час навчання в університеті нав'язав контакти з національно-патріотичним підпіллям, зокрема з Наталкою Хробак, Нусею Конюшиком, Леонілою Шолдрою, Орисею Грициною, Катрусею Бережанською, які, як виявилось пізніше, були зв'язковими в Романа Шухевича «Тараса Чупринки» – командира УПА. Допомагав рідній сестрі Романа Шухевича Наталії в її різних життєвих справах.

В 1950 році одружився з Катрусею Бережанською, з Рогатинщини Івано-Франківської області с. Виспа, тато якої, Бережанський Василь Костевич, був головою «Просвіти», а мама, Варвара Бережанська-Паращук, головою «Союзу українок», в хаті яких в 1941-42 рр. була повітова станиця ОУН, у 1943-44 рр. був штаб УПА Прикарпатського краю, а сама вона була зв'язковою Романа Шухевича «Тура», Омеляна Польового «Остапа», командира В.О. «Лисоня» та корінного куреня УПА «Сіроманці» Дмитра Карпенка «Яструба».

Іван Омелянович тривалий час працював на педагогічній роботі на посадах директора школи в селі Скнилів, завідувача райметодкабінету, інспектора шкіл Брюховицького районного відділу освіти. У 1960-у році обласний відділ освіти переводить його на посаду завідувача кафедри іноземних мов Львівського інституту післядипломної освіти.

Добре розуміючи значення іноземних мов для громадян України, віддав всі сили і досвід на поліпшення методики викладання іноземних мов у школах Львівської області і України.

З його ініціативи і старань було відкрито 15 шкіл з поглибленим вивченням іноземних мов (9 шкіл англійської мови, 3-німецької мови, 2-французької мови і одна з іспанської мови).

Тисячі випускників цих шкіл вільно оволоділи іноземними мовами, стали активними працівниками різних комерційних структур, туристичних бюро та інших галузей

народного господарства в Україні та за кордоном. Приділяв велику увагу національно-патріотичному вихованню учнів та вчителів. Використовував всі можливості, які можна було здійснити при тоталітарному комуністичному режимі. Організовував екскурсії до Києва до музею Тараса Шевченка, до Собору св. Софії, Печерської Лаври, Андріївського собору, до Канева на могилу Т. Шевченка, до Нагуєвичів – місця народження Івана Франка, до с. Колодяжного – місця народження Лесі Українки, до Берестечка на козацькі могили, в Карпати на скали О. Довбуша, на гору Говерлу та ін.

Виступав з лекціями на педагогічні теми та методики викладання іноземних мов перед вчителями іноземних мов та працівниками народної освіти, на обласних, республіканських та всесоюзних конференціях, педагогічних читаннях в Києві, Одесі, Донецьку, Чернігові, Чернівцях, Івано-Франківську, Луцьку, П'ятигорську, Москві, Санкт-Петербурзі.

Приймав активну участь у вивченні та перевірці стану викладання іноземних мов у різних областях України у складі комісії Міністерства освіти і готував матеріали про висновки перевірки на засідання Колегії Міністерства Освіти. Має багато публікацій з методики викладання іноземних мов, опублікованих в збірниках («З досвіду викладання іноземних мов у школах України», газеті «Радянська освіта», журналах «Іноземні мови в школі», «Радянська школа» та ін. Під його редакцією вийшли з друку експериментальні підручники з англійської мови для І-ІІ класів та словник англійської мови для шкіл з поглибленим вивченням англійської мови.

Ініціював за згодою Міністерства освіти і науки України створення у Львові наукових авторських колективів з написання підручників з англійської, німецької, французької мов для V-VI класів загальноосвітніх шкіл, був їх співавтором та координував їх роботу. Вони були здані до Міністерства освіти і науки України.

На базі кафедри іноземних мов часто проводились всеукраїнські семінари завідуючих кафедрами та методистів Інститутів післядипломної освіти і видали досвід викладання іноземних мов у школах Львівської області. Досвід його роботи став популярним в Україні й СРСР і створив йому заслужений авторитет серед педагогічної громадськості України.

За сумлінну працю Івана Омеляновича Щербу нагороджено Почесними Грамотами Інституту післядипломної освіти Львівського обласного відділу народної освіти, Педагогічного товариства УРСР, Міністерства освіти і науки України і колишнього СРСР, медаллю «За трудову доблесть», «Ветеран праці» та присвоєно йому звання «Відмінник народної освіти України». Він ніколи не був членом КПРС і це часто ускладнювало його роботу, але педагогічна компетентність примушувала всіх поважати його працю.

Іван Омелянович все життя безмежно любив Лемківщину і Україну. Був постійним читачем і дописувачем «Нашого Слова», «Дзвонів Лемківщини», журналу «Лемківщина», журналу «Ватра», збирачем лемківських пісень, поговірок, легенд, матеріалів з історії Лемківщини, історії національно-визвольної боротьби УПА на Лемківщині, участі лемків у цій славній історії.

Вперше приїжджав у рідне село Свіржова Руська через 30 років, після виселення не сам, а з дружиною Катрусєю. Села вже не було, а на його місці виріс непрохідний ліс. Ледве впізнав місце, де знаходилась хата батьків, напився водички з річки Свіржівка і пішов на цвинтар відвідати могилу мамі, дідусів і бабусь по татові й мамі. Ледве добрались до цвинтаря через гущавини дерев. З хвилюванням вступили на зарослий кропивами цвинтар і почали шукати могилу. До сліз були зворушливо вражені, коли раптом побачили могилу, всю в розкішних півоніях і інших квітах, які посадила сестра Івана Ганна перед виїздом з села в 1945 році. Мама зустріла сина з квітами, а коло могили виростили три ясені, які символізували трьох дітей: двох синів і одну дочку. Так вони і росли. Віднайшли і могили дідусів і бабусь з поваленими хрестами, які упорядкували. Викотили з річки купол (баню), залишок від церкви св. Івана Хрестителя, зібрали з каміння залишки з фундаменту на купку й поставили на верху купол, щоб хоч так зберегти пам'ять, де колись стояла церква в селі Свіржова Руська.

Він організовував поїздки цілої своєї родини: дружини, дітей, зятя, онуків та земляків по місцях народження і життя видатних діячів лемківської культури: Богдана-Ігоря Антонича в с. Новиця, В. Хиліяка в с. Бортне, Епіфанія Дровняка в с. Криниця, місць поховань М. Вербицького в с. Млини, січових стрільців і вояків УПА в с. Пікуличі та ін. Був постійним учасником свята лемківської культури «Лемківська Ватра» в Ждині на Лемківщині.

У 1999 році, як член правління товариства «Лемківщина» організував конференції, присвячені 90-м роковинам від дня народження Богдана-Ігоря Антонича, у 2000 р. організував конференцію до 100-річчя від дня народження Володимира Кубійовича, виступав з доповідями про життєвий і творчий шлях згаданих видатних діячів Лемківщини. Після цих конференцій організував концерти художніх колективів: хорової капели «Лемковина», хорової капели «Боян», учнів середньої школи №28 м. Львова, Будинку народної творчості.

У 2004 році взяв участь у міжнародній конференції в Сяноці, організованій Об'єднанням українців в Польщі (відповідальний Мар'ян Райтар), присвяченій 101-ій річниці від дня народження Юліана Тарновича і виступив з доповіддю про видатного історика, публіциста, культурного діяча Лемківщини. Був одним із перших ініціаторів створення товариства «Лемківщина» у Львові, багатолітнім членом його правління, головою Ради старійшин Львівської організації Всеукраїнського товариства «Лемківщина».

Далі буде...

Хор «Благовіст» з греко-католицької парохії в Криниці на XXIII Міжнародних концертах церковної музики в Гіжицьку

 ТЕКСТ ЄВА СВЯТКІВСКА

Як можна ліпше молитися до Бога? Лем співом славити і випрошувати Божого благословення для своїх рідних і тіж миру для світу.

Несподівано, але як ся оказалось барз приємно і то з нашим хором заїхали зме аж до Гіжицька. В Гіжицьку на Мазурах мали місце XXIII концерти церковної музики. В тим році запрошено до спільного співання хор «Благовіст» з греко-католицької парохії Верховних Апостолів Петра і Павла в Криниці. То барз велике вирізнєня для хору, котрий існує лем пару років. Хор знають добрі на Лемковині. Од кількох років, в часі прощі греко-католиків на святу гору Явір, хор співає Літургію, виступає на Лемківській Ватрі і на різних концертах в Криниці. Од того року о хорі «Благовіст» з Криниці будут тіж знали на Мазурах і не лем, бо тіж і в Україні.

В днях 5-6 жовтня 2024 р. в Гіжицьку та в греко-католицьких парохіях венгожевського деканату ольштинсько-гданської Єпархії проходили XXIII Міжнародні Концерти церковної музики. Організаторам Концертів були: Управа мазурского відділу ОУП і греко-католицька парохія Пресвятої Тройці в Гіжицьку. Почесний патронат над Концертами обійняв, подібно як і минулого року, Преосвященніший Аркадій Троханівський, ольштинсько-гданський владика.

В неділю 6 жовтня в греко-католицькому храмі Пресвятої Тройці в Гіжицьку Божественну Літургію очолив владика Аркадій у співслужінні о. пароха Партенія Підчехи ЧСВВ, о. ієромонаха Мирослава Підлипчак ЧСВВ з Кентшина, о. Романа Ференца – секретаря консисторії ольштинсько-гданської Єпархії, римо-католицького пароха з парафії св. Максиміліана Кольбе та о. диякона Богдана П'єтночки. Літургію співав хор «Благовіст» з Криниці. Після Літургії було відслужено Панахиду за погиблих героїв, які боювали за волю України.

У гала-концерті, який відбувся в лютеранському храмі в Гіжицьку співали: хор Собору св. Пророка Іллі Православної

Церкви України, Капела Бандуристок «Струни серця» з Львівського фахового коледжу культури і мистецтва, камерний хор «Новенна» викладачів дитячої музичної школи з міста Стрий (Україна), ансамбль пісні і музики «Сокіл» Культурного Центру з міста Яворів (Україна), церковний хор «ДЗВІН» Львівського Національного Університету Ветеринарної Медицини та Біотехнологій м. Львів (Україна), хор Духовенства дубенського благочиння Православної Церкви України з м. Дубно (Україна), церковний хор «Благовіст» греко-католицької парохії Верховних Апостолів Петра і Павла з Криниці, хор ім. св. Івана Павла II з римо-католицької парафії з Видмін і Мартина Лукашевич з лютеранської парохії в Гіжицьку, яка грала на органах.

На кінець Концертів владика Аркадій Троханівський подякував учасникам і підчеркнув, же в кожній пісні відчули ми єдність шитких віросповідань і бажання миру в Україні, на Близькому Сході і по цілїм світі. Владика Аркадій подякував тіж гостям з України й бажав щасливого повернення. Зокрема владика подякував організаторам: Мазурському Відділові Об'єднання українців у Польщі в особі п. Івана Піка і його команді, як тіж о. пароху греко-католицької парохії в Гіжицьку, о. Партенію Підчесі ЧСВВ.

Ми дякуємо організаторам за запрошення. Наш хор виступив тіж в суботу в греко-католицьких церквах в Венгожеві і Гіжицьку. То були для нас барз цікаві дні і нови досвіди. Великом честю було заспівати спільно з владиком Аркадієм Божественну Літургію в неділю. Перед нами барз дуже праці, але то велика приємність співом молитися до Господа Бога. Дякуємо шитким, яки нам допомагали. Дякуємо нашій пані диригент – Тетяні Янбуковой, дякуємо для о. Івана Піпки і для Об'єднання лемків, же помогли нам зорганізувати виїзд до Гіжицька. Тішїмєся, же наш хор розславив нашу греко-католицьку громаду з Криниці. Од тепер шитки будут знати, же маме розспівану парохію!

Хор "Благовіст" з Криниці в Ґіжицьку

Дитяча сторінка

У Святвечір

Вифлеємська зірка сяє
В святвечірній світлий час,
Стіл святково прибирає
Наша матінка для нас.

Вже закінчено всі справи:

І великі, і малі.....

Ой, як смачно пахнуть страви
На різдвяному столі!

Тільки сіли до вечері
Смакувати пиріжки,
Як застукали у двері
З колядою співаки.

Бог Предвічний буде з нами!

Г. Черінь

До Різдва Ісуса Христа ретельні ся рихтуємо. Свята попереджат 40 денний піст - «Пилипівка». В часі тирвання Пилипівки мали би зме вести скромне життя, очистити свою душу молитвами та святими тайнами Сповіді й Причастя.

Святий Вечер то останній ден перед радісном подійом – Різдом Христовим, з тим дьом пов'язаних є дуже звичаїв, традицій, обрядів. В ден Навечір'я Христового Різдва обов'язує строгий піст. До каждой хижи має завітати барз важливий гіст – Син Божий. Коли на небі засвітит перша зізда газдиня застелят стіл білим обрусом, під нього дає сіно. На середині горит свічка. Перше все стояла в пшениці, том пшеницьом на яри газда

зачинав засіювання поля. Газда розпочинав молитву, співають разом тропар Різдва Христового и так родина сідат вечеряти. Вечеря має бити пісна і має мати 12 страв, наварена з того што росло в поли, загорідці чи з того што назберили в лісі. А яки то страви? Кеселиця, губи (гриби), бобальки, голубці, пироги з капустом, капуста, компері (бандури, грулі), фізоля, хліб з честком, юха з сушених овочів. Кажду страву треба било скоштувати, жеби в поли и загорідці шитко росло. А жеби літом не било гусениц то капусту не казали солити. По вечері діти витягали стебла зо сіна та смотрили яке є: коли довге то рік буде урожайний а як коротке то буде біда. Дівчата гасили свічки позерали в котру сторону буде ишов дим - то одтамаль має прийти женяч. Тих звичаїв било вєще, не годен шитких ту вимінити.

В хижи стояла яличка, на ньой висіли ябка, оріхи, цукерки і колорови ланцюхи з бібули. По вечері ходили хлопці зо зіздом попід вікна і колядували.

Віншування колядників

Вінчую вам, газдо, вінчую, вінчую,
Бо на вашім печу колачики чую.
Вінчую вам, газдо, і вашу газдиню,
Най она отворит з дукатами скриню.
Вінчую вам, газдо, і ваши діточки,
Може нам подате погар паліночки,
Погар паліночки і золоти оріхи,
А жеби-сте мали щастя повни міхи!

(Віншування з Лосі)

Віншую, віншую на щастя, на здоров'я,
Щасливо тоти Свята пережити
І других дочекати.
Щоб нас поблагословив
Той, котрий ся народив,
Весь світ розвеселив.
На многії літа!

(Віншування з Білянки)

На щесця, на здоров'я, на тот
Новий рік!
Жеби ся вам дарило, як шторік,
Жеби сте били щасливи, весели,
Як на небі ангели,
Христос Раждається!

Віншування записала др Вікторія Гойсак
в книжці «Народні колядки і щедрівки
з Лемківщини», Краків 2023р.

Фундація НОВИЦЯ ім. С. І М. Марковичів

19.10.24 Дискусія після показу фільму «Юрій Новосільський - православний бакциль в католицькій домі»

16.11.24 Зустріч у Фундації до 80-х роковин смерті Митрополита Греко-Католицької Церкви Андрея Шептицького. Виставу підготовлено за мотивами роману Григора Лужницького «Дванадцять листів князя. Андрея Шептицького до матері.

Виконує:
Володимир Губанов – Митрополит Андрей
Лідія Данильчук – мати митрополита Зофії Шептицької
Режисер: Ірина Волицька
Куратор проекту: Зоряна Мірун

Повертам до часів коли стрико зачав жити в Патоці. Як єм юж писав, хоцки наши люде били з ріжних сіл з Лемківщини мали в собі єдність, спільни спогади з житя в горах та іщи до того часто били родинні пов'язани. Зато Патоку почали звати так тепло - «Паточка». Польски комуністи не могли до кінця зреалізувати «пунктів» акції «Вісла». Не вдалося оселяти лем по пару наших родин в понімецьких селах і 80 км од кордону з Німцями, наши люде били поселени в векших громадах, хоцки лем по селах. Не забивайме што то бив 1947 рік, коли більшість домів, тих «ліпших», била юж заселена, а тоти котри остали то били часто розкрадени. Зато наши люде попадали до хиж де не било ні двери, ні вікон, а навіт підлоги, приділяли їх на так звани «кольонії», де били барз планни землі. Початки «на Заході» били барз тяжки. А и так наши люде били щасливи, бо сут разом та і по сусідски є хтоси з Гір. Наших люди найбільше било медже інчима в Патоці, Модлі, Заменіцах, Рокитках, Ярошівці, Михалові, Лисьцу, Зимній Воді, Росохатій, Куніцах, Бренніку, Коморніках, Домб'ю, Піотрувку, Миколайовіцах, Страховіцах. Дуже би треба виміняти місцевости тих при Лігниці, Любіні, Хойнові, добрі знате же лемками заселяли цілий Захід, часто в ріжних селах де гнеска не є юж наших люди, на цмонтери можна найти могили з нашими назвисками.

Заселяня нашима людми ріжні виглядало. Так напавду владом било радянське військо. В 1947 році по містах і селах мешкало іщи дуже німців. Коли «привезено» наших з Бортного «на Заході», українці яки служили в радянским війську в Лігниці помогли їм оселитися разом, приділили їм села Лісец, Зимну Воду, Михалів. Частина жовнірів то били тоти што дісталися до німецької неволі. Та коли радянські вояки помагали розселитися бортнянам в Лисьцу повідали їм: «недовго ми вояки ту будеме, бо Сталін нам ніколи не пробачит што ми піддалися та здалися в полон». І так думам, же потрібна нам хвилина задуми для тих люди, з котрих

Патока. перед хижом Петра Гойняка. Зліва: Текля Гойняк (дівоче Вев'юрка) - сестра мого діда Петра, Ганя Данилович- невіста Теклі, під деревом Анна Вев'юрка з Іваном, моїм няньом.

Ольга та Павло Вев'юрки з сином Богданом (початок років 70 XX століття)

деяки загинули у Сибіру чи в інших місцях каторги, яких створив Сталін. Хоцки тоти місця били все від віків в росії. Пишу росія малом буквом, зато же она приносить смерт в Україні. А може юж час повідати не «росія», а «московія»? Так як мудро географічно Польща замінила «Калінінград» на «Крулевец»...

А тепер зас вернуса до житя стрика в Патоці. А тото житя, як єм скоріше писав, било веселе. Люде ся шанували, заходили, а молоди зас думали на кохування. Так просто и почалася кавалерка стрика. Коли зачав кавалерувати пам'ятав слова родичів тідида Спіридона, котрий в Новівси му повідав, же «не треба ити до костела в Лабові, бо можливо прийдуть таки, же треба буде ходити до костела бо не буде нашої Літургії». Дідо Спіридон навіт не подумали, же їх слова ся здійснят. І тоти часи надийшли. Релігійне житя в Патоці не било мертвим, в хижі Петра Гойняка сходилися люде відправляти маївки, співали церковни пісні. Приходили старши и молоди. На тоти маївки часто ходила Оля Чупак - майбутня жена стрика. Заради тих маївок вуйко Петро мав клопоти, польська влада не раз го остерігала, же з того може бити даяка біда.

О тій кавалерці стрико все мі оповідав. Наши люде сходилися, хотіли бити разом, вечерами по наших хижках довго світилося світло і чути било спів. Діти, тоти юж народжені «на Заході» лем ся призерали, слухали, вчилися, жеби своє не стратити і пам'ятати ким сут. Старши хлопці сходилися вечерами кус осібні, бо там все било дуже грубих жартів і історій при димі папіросів. Чи тоти історії о минулим, о кавалерських часах ніхто не знав? Певно знали, та ради їх слухали. А жінки барже думали в тим часі о дітях, порядку та жеби хлопці за довго не сиділи, бо рано треба било вставати до роботи.

А молоди почали думати о вечірках, так як то в Горах било. І створили тоти вечірки. На них зачав ходити стрико. Шитки повідали, же найліпши вечірки били в Патоці, в Дмитерчиків і Панкевичів. Там бив спів, танці, сміх, кохування.... І о таких вечірках знала Оля Чупак. Єдного разу прийшла на тоти Вечірки, юж през вигляд взріла стрика. Він ей ся сподобав, хоцки стрико іщи о тім не знав.

Далі буде...

Свята Варвара

Вишита ікона отця-доктора Дмитра Блажейовського - Свята великомучениця Варвара

Гнеска родиче не обдаровують дівчата іменем Варвара. А и на Лемківщині не било за дуже Варвар. Свята Варвара є до гнеска поважана в східній і західній церкві по цілим світі. А ким була свята Варвара? Свята Варвара вродилася в знаній поганській родині, в місті Іліополі - інакше Геліополісі (на території сучасної Сирії), за часів римського імператора Максиміана Галерія (володарював в роках 305-311). Легенда повідат же отець Варвари, Діоскоп скоро овдовів і бив міцно прив'язаний до своїй єдиной дитини. Жеби охоронити доньку від небезпек и контактів з християнами збудував для ней крас замок з якого доня могла виходити лем за згодом няня. Варвара часто смотрила на красу світу з високой вежи свого замку, хотіла довідатися хто сотворив той чудний світ. Вчителі, котри приходили до дівчинки тлумачили, же світ створили боги, дівчина не вірила їм. З часом о руку Варвари зачалися старати кавалери, дівчина одшмаряла пропозиції, не хотіла чути о шлюбі. Діоскоп дозволив виходити дівчині з замку, в надії же змінит она своє думаня. Єдного разу Варвара пізнала жінки-

християнки, котри оповіли їй о Богу - творцю цілого світа. В тім часі в місті жив християнський священник, перебраний за купця. Варвара охрестилася і стала християнкою. Інша легенда повідат, же Діоскоп вислав доню до Нікодемі на науку (одталь і другий варіант імені сятої Варвари - Варвара Нікомедійска). І так Варвара познайомилася з християнами, правдоподібно переписувалася з Оригеном Александрійським і під його впливом прийняла хрещення і склала приватну обітницю чистоти. Коли о шитким дізнався отець, барз ся зозлостив и казав вибудувати вежу в якій їй запер. Найперше Варвару морили голодом, не давали пити, хотіли жеби виреклася християнської віри. То не помогло, отець відрікся доні і видав їй владі на катування. Катували святу Варвару, на кінці отець мечом стяв їй голову. Історію великомучениці Варвари в перших віках християнства переказали на різні мови: грецьку, сирийську, коптійську, вірменську, халдейську, а в Середньовіччі на іншій європейській мові. День їй смерті - 4 грудня - став дньом літургійного спомину. Є покровительком: алтилеристів, снайперів, військових, гірників, металургів, та робітників які працюють з огнем, вибухами. То покровителька доброї смерті. На Лемківщині люде звертали до святої Варвари в молитві:

В нашій хижи штири кути,
В кождім куті Ангел Божий
Посеред хижи сам Син Божий
На порозі Паненка Марія
Сниочка породила
На ясність ручки складала
І з Бозюсом ся жегнала
І ми ся так жегнайме, як спати лігаме
А ти свята Варварице,
А ти свята дівице
Не дай же нам умирати
Покля ся не будеме сповідати
Тіло і кров Господа нашого Ісуса Христа
принимати
Хрест надо мною,
Хрест підо мною
Пане Боже спий же зо мною
Бо я кщений, молитвами,
Пану Богу поручаний
З Богом лігам
З Богом встаю
Пану Богу ся отдаю
З душою, з тілом,
Зо шиткими челенками
Аж на віки віків. Амінь

Гнеска коли наш народ, в тим і наші лемки, воюють з російським окупантом свята Варвара є нам потрібна, жеби допомогла подолати зло гнешньої московії. Треба просити о опіку святу Варвару та жеби помогла Україні, жеби не гинули наші хлопці на фронті. Добро все перемаже і перемаже Україна - з допомогою святої Варвари.

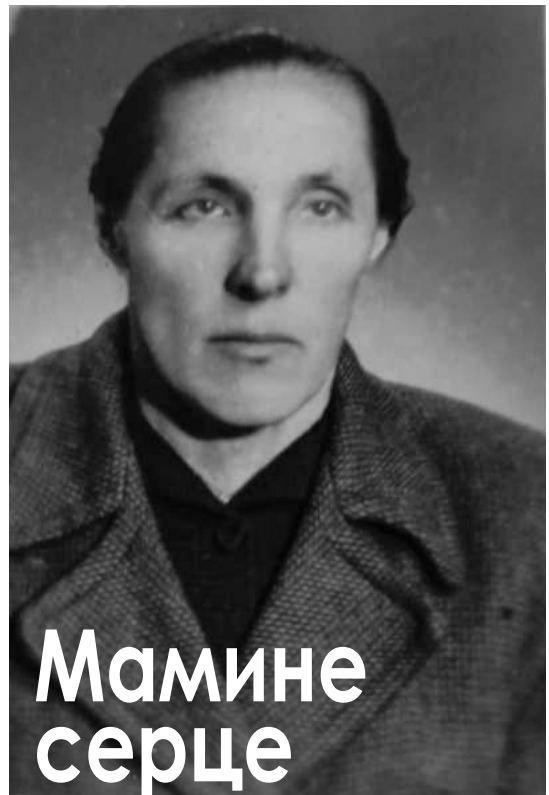
В порогах лігницького ліцею

ТЕКСТ АДАМ ВСЬ'ЮРКА

Пісні нашої лігницької школи переважні були радісні, такі які будили танці на вечірках чи при гітарі на коридорі гуртожитка. Але в нашому народі все жив і є живий романтизм. Це можемо бачити в кожному роді артистичного життя. Деякі пісні так звані романтичні будили в лігницькій школі правду любові. А ця правда це любов до батьків, а передовсім до матері. Бо мати це справжні крила кожної родини. Учні нашої школи які мали 14, 15 літ «летіли» до Лігниці. Вони летіли, але в хатах в Сувалках, Банях Мазурських, Гданську, Перемишлі, Команьчи... залишали свої родини, в цьому і материнську любов. Справді багато вчителів, вихователів старалось створити для них родинне життя. І це, дякувати Богу, в більшості вдалося. Я жив лише 7 км від Лігниці, тому не відчував туги за рідною хатою. Пісні «Рідна мати моя», чи «Вишиваний Рушник» поєднували учнів лігницької школи з батьківськими порогами в різних сторонах Польщі. Пісня «Рідна мати моя» це сповідь-спогад ліричного героя, у якій матір дарує синові рушник, вишитий як символ життєвого шляху. Рушник пов'язано із життєвою долею ліричного героя і з образом його матері. Цей образ - символ чистоти й любові, матері-берегині, яка дала життя, формувала почуття, творила людину.

Рідна мати моя

Рідна мати моя, ти ночей не доспала,
Ти водила мене у поля край села,
І в дорогу далеку ти мене на зорі
проводжала,
І рушник вишиваний на щастя дала.
І в дорогу далеку ти мене на зорі
проводжала,
І рушник вишиваний на щастя, на долю
дала.
Хай на ньому цвіте росяниста доріжка,
І зелені луки, й солов'їні гаї,
І твоя незрадлива материнська ласкава
усмішка,
І засмучені очі хороші твої.
І твоя незрадлива материнська ласкава
усмішка,
І засмучені очі хороші блакитні твої.
Я візьму той рушник, простелю наче долю,
В тихім шелесті трав, в щебетанні дібров.
І на тім рушничкові оживе все знайоме до
болю -
І дитинство, й розлука, і вірна любов.
І на тім рушничкові оживе все знайоме до
болю -
І дитинство, й розлука, й твоя материнська
любов.

Пелагія Шляхтич

ТЕКСТ ВАСИЛЬ ШЛЯХТИЧ

На могилі чужа земля сіла.
Тут з чужими лежить в чужині.
Смерть підрізала молоді крила.
Залишивши сум в наші рідні.

Поховали її без кадила.
Ксьондз поскупив Йорданської води
Тій, яка так Господа молила...
Якщо грішу я, Господи, прости.

Довгих років вже десять минуло.
Пам'ять жива. Сум серцем іде.
Серце її на віки приснуло.
Мені воно буде завжди дороге.

З минулого боляче читаю...

Був 13 жовтня тисячу дев'ятсот шістдесятого року. Це був дуже сумний рік не лиш для нашої сім'ї, а і усієї нашої родини. У тому ж році померла моя мама – наша мама. Її було щойно сорок сім років. Залишила нас троє малих дітей і тата, якому тоді було п'ятдесят шість років. Мені було чотирнадцять років, брату одинадцять і сестрі років сім... Були в мене ще дві старші, вже заміжні сестри, але вони жили у віддалі від нас зі своїми сім'ями. Сумно і боляче стало в хаті. Плакали тато. Плакали ми – сироти. Плакала родина. Але прийшов день похорону моєї мами, нашої мами. Ми всі стоїмо біля труни, у якій при свічах лежала Вона... Всі ждемо на священика, який мав прийти зі свяченою водою і кадилом освятити мощі НАШОЇ МАМИ. Це був римо-католицький священик, поляк, бо тоді наш, греко-католицький

священик жив далеко від нас і правив тільки раз у місяці нашу Службу Божу в костелі в Зеленій Горі. До Зеленої Гори на нашу Літургію завжди ми їздили. Якщо не всі, то хоч хтось з родини. А коли не було нашої відправи у Зеленій Горі, всі ми ходили до костелу, який був у селі. У тому ж костелі я і мій брат приймали ми перше Святе Причастя, ходили ми на навчання релігії...

Повертаючи до дня похорону. Хтось підходить до тата і каже: - Пане Миколаю, священик зупинився біля пошти і просить вас. Так тато скоро пішов по священика, біля якого стояла група селян. Тато став на проти нього, вийняв з кишені гроші (це було, о скільки собі пригадую 300 золотих), дарує їх ксьондзу і говорить польською до нього: «Proszę księdza, niech ksiądz przyjdzie i czyni swą powinność.» Люди, які кругом стоять, слідкують те, що діється. Священик подививсь на гроші, на їх кількість, віддав їх татові і потрясаючи рукою перед татом говорить: «Za parady trzeba zapłacić...»

Тато онімів. Голову опустили в низ. Сльози явилися на лиці. Боролись з думками і не знали як їм тепер повестися. При собі більше грошей і не мали. Іти до людей позичати... А прецінь там в домі, в кімнаті жде на похоронну молитву вся наша родина, знайомі, сусіди... Тато тоді були водним – шкільним сторожем у початковій школі. Їх зарплата була далеко нижча як тисяча золотих... А люди, які стояли біля тата і священика почали кричати на весь голос: « - Zostaw tego handlarza! Sami pochowamy Zmarłą...»

Так тато і вернули до хати, до нас, до Покійної Мами, яка лежала у труні, зі сльозами в очах без ксьондза кажучи, що ксьондз не прийде, що самі мусимо поховати покійну. Так і сталося. Хтось з сусідів десь скоро приніс свяченої води і кропило та покропив нею тіло Мами. Люди промовили належні молитви на перемену в нашої і польській мовах. Закрили труну і винесли її з хати. На порозі тричі вклоняючись і прощаючись з хатою, в якій жила останні свої роки. Занесли маму на цвинтар. Поховали. Помолилися, заспівали похоронні пісні і всі розійшлися до своїх домів. З цвинтаря моя родина прийшла до хати. Ще раз ми помолилися всі разом, а з часом і родина роз'їхалась до своїх домів. В хаті залишились тато, молодші за мене брат і сестра і я. Тоді ми довго плакали і не соромились своїх сліз...

Після смерті і нагаданого похорону мамі перестали ми ходити до костьолу на Службу Божу, яку правив нагаданий ксьондз. Їздили з татом на Служби Божі до Зеленої Гори завжди тоді, коли була вона правлена через наших священиків і в нашому обряді.

Це тривало якийсь час, як довго, нині не спроможний сказати. Тато дізналися від сусідів – поляків, римо-католиків, що до нашого села має приїхати їхній, римо-католицький єпископ на місійні святкування. Тато, через справжніх християн сусідів римо-католиків попросили о зустріч з тим же Владикою. Він погодився. Де відбулася ця зустріч і розмови, не пригадую собі. Все таки в середині тижня в якому проходили моління Владика попросив парафіян того села, тата і родину на похоронні молитви до костьолу (римо-католицької церкви), а потім процесією всі перейшли на цвинтар, де він також відправив похоронні молитви і посвятив могилу моєї мамі. З того часу ми знов, коли не було нашої відправи у Зеленій Горі, почали ходити на Служби Божі і молитви до костьолу в селі, в якому ми жили..

Пелягія и Микола Шляхтич з сином
Васильом (роки 50-ти ХХ століття)

ТЕКСТ ПАВЛО БОГДАН

Павло Богдан – голова Союзу русинів-українців Словаччини
Пряшів, 16.09.2024

Прощаємося з людиною - Микола Мушинка

Vážená smutiaca rodina, vážené smútočné zhromaždenie!

Шановна жалобна родино! Шановне жалобне зібрання!

“Колеса крутяться, літа минаються” — співається в одній пісні. Так, літа минаються, люди приходять і відходять — цей кругообіг в природі ніхто не здатний зупинити, кожний це собі усвідомлює, та все-таки... Та все-таки вістку про те, що хтось близький, знайомий відійшов у вічність сприймаємо тяжко і з болем. І чим більш відома людина, тим більше коло тих, яким це приносить жаль, але й спогади на життя, співпрацю чи просто на зустрічі з цією людиною. Сумна вістка, яку ми кілька днів тому довідалися, теж глибоко вразила величезне коло людей — широку громадськість Словаччини, але й весь україністичний світ. Відійшов у вічність активний науковець, громадський і культурний діяч, фольклорист, етнограф, публіцист – **Академік Микола Мушинка**.

Він вийшов із скромного середовища. Світло світа узрів 20 лютого 1936 р. в мальовничому селі Курові на Бардіївщині. Тут же здобув початкову освіту, а з 1947 року почав навчатися в Пряшівській російській гімназії. У зв'язку з тогочасною шкільною реформою, три роки вчився в Бардіївській середній школі, але з 1951 р. він знову повернувся в Пряшів, де став учнем Одинадцятирічної середньої

школи. Незабаром російську мову навчання замінила українська і Микола належав до перших випускників Української одинадцятирічної середньої школи, яку закінчив атестатом зрілості в 1954 році. Бажання вчитися спрямувало його кроки в столицю тогочасної Чехословаччини – Прагу, де він став студентом перекладацького відділу Інституту російської мови та літератури, але в той же час також відвідував лекції з україністики у відомого професора Карлового університету Івана Панькевича.

У 1958 р. М. Мушинка з відзнакою закінчив празький інститут. На деякий час повернувся в Східну Словаччину і учителював в селі Маргань. Коли в 1960 р. при Кафедрі української мови і літератури Філософського факультету Університету ім. П. Й. Шафарика (нині Пряшівський університет) було засновано кабінет народної словесності, М. Мушинка став науковим асистентом.

На філософському факультеті розпочався стрімкий науковий злет молодого дослідника. Він вступив до наукової аспірантури і в 1964-1966 рр. його направили на трирічне стажування в Київ. Перебуваючи в Україні, молодий аспірант встановив тісні контакти з тамтешнім дисидентським рухом (І. Дзубою, І. Світличним, Л. Танюком, І. Драчем, Д. Павличком, Г. Кочуром, Б. Антоненком-Давидовичем та ін.), з людьми, яких переслідували, але які не побоялися, вистояли неприянь долі й торували шлях до самостійної України. Результатом було те, що контакти М. Мушинки не залишилися непоміченими поліцією і кандидатську дисертацію „Володимир Гнатюк – дослідник фольклору Закарпаття та його зв'язки з чехами і словаками” захистив не в Києві, а в Карловому університеті (1967), ставши кандидатом мистецтвознавства (CSc.). В той же час він на Пряшівському філософському

факультеті здобув звання доктора філософії (PhD.).

Кінець 60-х років був надзвичайно плідним для талановитого дослідника. Він почав утримувати контакти не лише з вченими-україністами України, але й зі західних держав – Франції, США, Канади, Німеччини, Італії – публікував статті, наукові розвідки, монографії... Крім того, в 1965 р. він ініціював видавання Наукового збірника Музею української культури у Свиднику. Це видання, яке виходить і нині, залишається найпрестижнішим науковим україністичним виданням в Словаччині. В Пряшівському університеті поруч із науково-дослідною працею, М. Мушинка вів курс українського фольклору, та читав лекції в празькому Карловому університеті. Зміна політичного клімату в тогочасній Чехословаччині зумовила, що із-за своїх політичних переконань і зв'язків з "неблагонадійними" представниками україністики в Україні та за кордоном, М. Мушинку було звільнено з роботи на Філософському факультеті. Фольклорист і науковець майже на двадцять років опинився поза складом, який своєю невтомною працею допомагав будувати. Був безробітним, пастухом корів і кочегарем, але всупереч тому не залишав польових досліджень, продовжував вивчати архівні матеріали, утримувати зв'язки з реномованими науковцями та діячами. Іншу людину така доля закламала б, але М. Мушинка в 1990 році повернувся на колишнє місце роботи – на Філософський факультет в Пряшеві. І тоді він повною мірою присвятив себе не лише науці, але й культурній та громадській діяльності. В тому ж році його було обрано членом професорського складу Українського вільного університету в Мюнхені, тоді з його ініціативи в Пряшеві було засновано Асоціацію україністів Словаччини (входить у склад Міжнародної асоціації україністів, заснованої в Неаполі 1988 р.), а в 1994 р. заснував Наукове товариство ім. Шевченка в Словаччині.

У 1992 р. перед вченою радою Інституту мистецтвознавства, фольклору та етнографії Національної академії наук України в Києві, М. Мушинка захистив дисертацію на ступінь доктора філологічних наук (перший доктор наук з-поза меж України), у 1996 р. за вагомих внесок у дослідження українсько-словацьких історичних і культурних зв'язків одержав Почесну відзнаку Президента України, а в 1997 р. НАН України його обрала іноземним членом Національної академії наук України зі спеціальності „Фольклористика”. Довгі роки він очолював Науково-дослідний відділ Кафедри української мови і літератури. Аж до відходу на пенсію в 2003 р., крім наукової роботи, читав лекції, викладав етнологічні та фольклористичні дисципліни.

Діапазон наукових зацікавлень М. Мушинки дійсно широкий. Його праці, які нараховують

майже сотню книжкових публікацій, брошур та редактованих ним збірників, кілька сот наукових розвідок, понад тисячу публіцистичних статей, майже 500 рецензій, торкаються фольклору, етнології, історії, літератури, мистецтва, культури тощо. Водночас він підготував понад сто виступів на наукові конгреси, конференції і семінари, які персонально відвідав. У своїх роботах, крім основної теми свого наукового спрямування – фольклористики (згадаймо хочби книжкові видання 3 глибини віків, 1967; Срібна роса, 1970; Фольклор Руснакох Войводини, 1988; Народна культура південних лемків, 1988; Заповіт предків, 1994; Лемко на фоні Радоцини, 2001; Голоси предків, 2002), він у світ виніс забутих, напівзабутих і заборонених українських діячів (Книжковий знак шестидесятників, 1972; Науковець з душою поета, 1983; Володимир Січинський і народна культура русинів-українців Словаччини, 1995; Розмови з однокумцями, 2004), представив нові погляди на порушені питання тощо (Володимир Гнатюк – дослідник фольклору Закарпаття, 1975; Збірник пам'яті Івана Зілинського, 1994; Лицар волі, 1995; Іван Голубовський, 2002 та багато інших). З тематичного боку роботи М. Мушинки годі перерахувати. Крім основних зацікавлень він писав також про життя українців у різних країнах світу, про українську еміграцію в Чехословаччині, про долю фондів Музею визвольної боротьби в Празі, про стан і позиції української національної меншини в Словаччині, займався історією місцевих сіл... Важливі його багаті фольклорні записи з польових досліджень в українських селах Словаччини, Польщі, колишньої Югославії, Румунії, західної Чехії та південної Моравії.

Якщо об'єктивно і в повній сукупності оцінити всебічну діяльність Покійного, дійдемо висновку, що він, очевидно, не лише людина з найбільшою кількістю міжнародних контактів і співпрацівників з-поміж україністів Пряшівщини, але й людина з найширшим діапазоном наукових зацікавлень – його праці торкаються фольклору, етнології, історії, літератури, мистецтва, культури тощо. Водночас його можна вважати вченим з найбільшою кількістю надрукованих робіт. Та не лише наукових. Він був членом Президії ЦР СРУСР, готував сценарії фольклорних програм різних фестивалів, як напр. Свята культури русинів-українців Словаччини у Свиднику. І ніколи не забував свій рідний Курів, де довгі роки працював з фольклорним колективом Курівчан.

Життєвий шлях академіка Миколи Мушинки не був легким, але перешкоди він завжди зумів подолати. Глибоко сумуємо з приводу непоправної втрати і у цей тяжкий час висловлюємо рідним та близьким Покійного глибоке співчуття. Подивляємо його жертвенність, ставлення до рідного народу. Пам'ять про нього залишиться в наших серцях і користатися нею будуть не лише сучасники, але й наступні покоління. Честь і вічна Йому пам'ять!

Петро Чухта
(10.12.1934-06.10.2014)

Народився в Ждині на Лемківщині. В 1947 році охопила його акція «Вісла». До рідного села повернув з вигнання по 10 роках. Як молодий газда розпочинає господарювання на кільканадцятьох гектарах. Будує нову хижу і господарски будинки, закладат годівлю молочних корів, а його господарство стає взірцем для інших. З часом його газдівка повекшалася до кількадесят гектарів. Незадовго ждиняне розпочинають старання о зворот лісів. Петро Чухта належит до тих перших, што допоминаються о своє. Його як активного громадского діяча ждиняне вибирають шолтисом. Функцію тоту держит аж до 1999 рока, належит тіж до шитких сільських організацій, яки діют в Ждині і гміні. Коли в сімдесятих роках творено в горлицьким повіті гуртки УСКТ, ждинський гурток очолив Петро Чухта і стався делегатом на повітову конференцію УСКТ в Горлицях. Його вибирають членом Повітового правління УСКТ. В 1989 на базі УСКТ творится Об'єднання лемків. Петро Чухта є єдним з головних організаторів і вибрано його членом Засновного правління. Бив заступником голови ГУ ОЛ (1991-2001) і членом Президії головної управи. Опікувався ватряним польом і його забудовом. Створив приватний Лемківський музей народного побуту в Ждині. Староста сімнадцятьох Ватр. Нагороджений Срібним Хрестом Заслуги (1983 р.), Золотим Хрестом Заслуги (2002 р.). На Ювілейній XXV Лемківській ватрі з рук Президента України Віктора Ющенка отримав Орден князя Ярослава Мудрого III ст. (2007 р.). В 2010 р. ОЛ признало Петрові Чухті нагороду «Вірний предкам».

Отець Володимир Гайдукевич
(28.09.1902 – 24.11.1974)

Отець шамбелян Володимир Гайдукевич народився 28 вересня 1902 року в селі Яксманичі біля Перемишля. Походив з роду греко-католицьких священиків. Дід о. Володимира, о. Андрій Гайдукевич (нар.1832 – пом.1915), був парохом в селах Святе і Сосниця (деканат Радимно). Батько о. Володимира, о. Володимир Гайдукевич (нар.1863 – пом. 1912) був парохом села Яксманичі. Мама Йосифа Ардан (нар. 1868 – пом. 1922), була дочкою священика о. Івана Ардана (походив з лемківського села Поляни біля Дуклі). Мама о. Володимира мала брата о. Володимира Ардана, який був священиком і вчителем фізики в українській гімназії в Перемишлі й у Сокалі, пізніше парохом у селі Ждиня. Володимир Гайдукевич закінчив гімназію й теологічні студії у Перемишлі. Після закінчення теологічних студій одружився з Любомирою Добрянською, дочкою о. Северина Добрянського, колишнього доволітного пароха Монастирця. Отець Володимир Гайдукевич першу Службу Божу відправив в соборі в Перемишлі 7 липня 1927 року. Дістав призначення як адміністратор на Ясель, село при словацькому кордоні, недалеко від Команчі. В 1929 року отця перенесено до Волівця. Село мало 200 хат, греко- католиків було тільки 5 родин і кілька самотніх осіб. В 1927 року люди у Волівці, як і в інших місцевостях, під впливом зовнішньої агітації осіб, яким залежало на розсваренні й роз'єднанні лемків, не все свідомі, покинули стару церкву та побудували нову часовню. До парафії у Волівці належали села: Крива, Ясюнка і половина села Баниця. З уваги на це що більшість парафіян

жила в Кривій, отець там і побудував плебанію. Крім душпастирських праць, розпочав зі своєю дружиною культурно-освітню діяльність. Вивчили хор з молоді і старших на чотири голоси, приготували багато театральних вистав для дітей, молоді та старших. Організували парафіяльну читальню, бо читальня «Просвіти» була заборонена, придбали цікаві книжки до бібліотеки. Священик збирав хлопців і вивчав рецитувати вечірню на два хори, а для розваги хлопці навчалися гімнастичних вправ «вежі».

В вересні 1939 року отця Володимира ув'язнено в Березі Картузькій. По двох тижнях повернувся додому пішки. Після війни почалася агітація, щоб лемки виїздили до Радянського Союзу. Заохочені обітницями радо виїхало багато людей з Волівця і Баниці.

В роках 1945-1946 о. Гайдукевич доїжджав не тільки до Волівця, але теж до Чорного, бо там не було священиків.

1946 року арештовано наших священиків і визначних господарів. Забрали отця Володимира й разом з іншими сидів у в'язниці польського Уряду Безпеки. Там їх змушували різними способами, щоб виїхали до СРСР. По кількох тижнях отця звільнили з ув'язнення.

З початком червня 1947 р. депортували всіх людей з Кривої, окрім Михайла й Івана Урдів (були американськими громадянами). Залишили теж родину о. Гайдукевича. По двох тижнях 20 червня 1947 р. родину Гайдукевичів повезли в вантажному вагоні («на Захід»). Транспорт затримався у місті Шпротава. Через тиждень старань отримали ключі до хати на передмісті Шпротави. Після закінчення спеціального курсу о. Володимир почав працювати як сотрудник в Шпротаві в латинському обряді і навчав дітей релігії у школі. Коли о. Володимир навчав релігії, розпізнавав серед учнів лемківських дітей. Для них писав на старій понімецькій машині латинськими буквами наші молитви й катехизмові частини і тайно перед іншими дітьми казав їм це вивчати. На Великдень 1957 року отець відправив перший раз від приїзду на західні землі прилюдно Службу Божу у нашому обряді в костьолі свв. Петра і Павла в Лігниці. Крім Лігниці 1957 -го року засновано станицю (греко-католицьку парохію) в Модлі. Отець Гайдукевич жив у Шпротаві і доїжджав на богослужіння і навчання релігії до Модли потягом, а до Лігниці автобусом (72 км). У більшій святі отець доїжджав теж на Служби Божі до місцевості Заменіце. У Лігниці, а спочатку у Злоторії, катехізував молодь українського ліцею.

11 червня 1965 р. папа Павло VI відзначив о. Володимира Гайдукевича титулом Шамбеляна, а згодом церковна влада іменувала його візитатором для греко-католицьких душпастирств на Вроцлавщині й Зеленогірщині. Отець упокоївся 24 листопада 1974 року.

Опрацьовано на основі публікації: «Спомини про життя та душпастирську працю отця шамбеляна Володимира Гайдукевича та його родини» с. Ольга Гайдукевич ЧСВВ, Горлиці 2005

ТЕКСТ ВАСИЛЬ ШЛЯНТА

Інфо за лем-часом

з циклу Лемківська хроніка

17.08.24 Монастириська (Україна).

Всеукраїнське товариство «Лемківщина» організувало Свято лемківської культури «Дзвони Лемківщини». Фестиваль лемківської культури мав клич «Ватра Нескорених». Того року виповниться 80 років від початку депортації з Лемківщини, Надсяння, Холмщини, Південного Підляшшя, Любачівщини, Західної Бойківщини у 1944 – 1951 роках українців – автохтонних мешканців цих регіонів. Цьогорічна ватра в Монастириськах – особлива, бо відбувалася у воєнний час і була спрямована на благодійний збір коштів на потреби ЗСУ.

07.09.2024 Гожів Великопольський.

У воеводсько-міській публічній бібліотеці мала місце прем'єра книги «*Pisankarstwo jako żywa tradycja w świetle jubileuszu 50 edycji Ogólnopolskiego Konkursu Pisanek im. Michała Kowalskiego*». До створення книги було запрошених кількох авторів з Польщі і України, медже нима музейники Національного музею народного мистецтва Гуцульщини та Покуття ім. Йозафата Кобринського в Коломиї.

Книга переносит нас у понад півстолітню історію Національного конкурсу писанок, організованого Любуским музием у співпраці з гошовськими осередками Об'єднання українців у Польщі і Об'єднання лемків. Книга містить інформацію і спогади о ініціаторі конкурсу – Михайлі Ковальським, які написала його доня - Лідія Святківська.

09.09.2024 День пам'яті примусового

виселення автохтонних українців з Лемківщини, Надсяння, Холмщини, Південного Підляшшя, Любачівщини, Західної Бойківщини у 1944–1951 роках. Вісімдесят років тому умісті Люблін була підписана міждержавна угода між УРСР і Польським комітетом національного визволення (PKWN) о евакуації українського населення з території Польщі і польських громадян з території УРСР.

«Добровільне переселення» з «рівноцінним відшкодуванням майна» виявилося по правді колгоспним рабством, голодом та злиднями, роками приниження та поневірянь без права повернення на рідні землі.

На гнеска принципово важливим є, би висеління автохтонних українців з Польщі отримало політичну і правову оцінку як депортація за етнічною ознакою, а самі жертви били визнані депортованими.

14.09.2024 Перемишль. В часі V Міжнародної наукової конференції Українського історичного товариства в Польщі «Українці та їхні сусіди протягом століть: політика, економіка, релігія, культура та побут», яка мала місце 13-15 вересня 2024 р. у Перемишлі, було вручено медаль «Сторож пам'яті» - за збереження історичної пам'яті про Рідні Землі українців у Польщі» - для редакції квартальника «Ватра».

21.09.2024 Явожно. В суботу, 21 вересня 2024 року, представники міської влади Явожна, родини загиблих і жителі вшанували пам'ят ув'язнених і вбитих у комуністичнім Центральнім таборі праці в Явожні. У греко-католицьким обряді була відслужена Божественна Літургія за жертвами, потім мали місце урочистості з нагоди 77-ой річниці операції «Вісла». У церемонії взяли участь, межде інчима: від імени мера міста Павла Зільберта – міський секретар Ева Сіделко-Палечний, голова міської ради Міхал Кіркер, представники дипломатичних місій і Сілезького воєводства, делегація Об'єднання українців у Польщі, делегація Об'єднання лемків і засновники Фондації «Новиця», колишні в'язні табору, представники єврейської і німецької громад, молодь.

29.09.2024 На 85 році життя відійшов у засвіти багатолітній голова Львівського обласного

товариства "Лемківщина" - Майкович Степан Григорович. Походив зо села Репедь (повіт Сянік).

06.10.2024 Рим. Під час молитви «Ангел Господній» Папа Франциск зачитав список кардиналів, які будуть наіменовані під час Консисторії 8 грудня. Вони походять з цілого світу, в тому числі з Ірану і Індонезії. В переліку є тіж владика Микола Бичок, єпарх Мельбурнський УГКЦ (Австралія).

06.10.2024 Більськ на Підляшші. Урочисте вручення «Підляської науково-літературної нагороди» за 2024 рік. Лавреатами нагороди за 2024 рік стали: Категорія «Художня творчість» – Єлизавета Томчук, Категорія «Самоврядна діяльність» – д-р Микола Хроль.

В описі нагороди читаєме: «Метою Підляської науково-літературної нагороди є промоція української мови та культури Підляшшя шляхом вшанування та нагородження людей, які відіграють важливу роль у функціонуванні, збереженні, дослідженні та розвитку української культури та мови Підляшшя. Організатор: Підляський науковий інститут, партнер: Союз українців Підляшшя Публічне завдання «Підляська науково-літературна нагорода» співфінансується із фондів Підляського воєводства.»

Лемківський народний календар

Користаючи з книжки Василя Баволяка під наголовком «Лемківскы приповідкы і приказкы зо Святковы Великой і околиц» приповідки про женячку опрацював для Вас **Іван Рубіч**.

Коли газда по поли не ходит, нич ся му на ним не родит.
Хто поле гноїт, тот ся біду не боїт.
На чужій скибі, не думай о ниві.
Як на поли пусто, то в стодолі густо.
Як на поли стоїт вода, то газдо, роботи шкода.
Замкнув стайню, як му коні вкрали.
Добра студня добру воду дає, а доброго приятеля в біді ся пізнає.
Як в газди стайня повна, то єст молоко і вовна.

Кожди газда знає - літо на зиму зарабляє.
Як хочеш газдо добрі жити треба робити.
Добрий газда працює, а мудра жена газдує.
Не тота газдиня што гварит, а тота што їсти варит.
Добрі газдині як єст повно в скрині.
Хваль газдиню, а не гостину.
Газдиня ма перша ставати і остатня лігати.

ВАТРА

lem.www - вартат зазріти, послухати...

Центр культури ім. Б.-І. Антонича в Горлицях:

концерти, виставки, прелекції, презентації;

Бібліотека ім. Василя, Теофіля

и Олександра Курилів

www.facebook.com/CKAntonycz

Свято лемківської культури "Лемківська ватра"

Ждиня, 18-20 липня 2025р.

www.watrazdynia.pl; www.lemkounion.pl

Лемківська освітня фундація ім. І. Криничного

<http://lemkoeducationfound.is-great.org>

Радіо „Кермеш” Передачі: неділя 22:30

www.facebook.com/Kermesz

Радіо „Скриня” Передачі: понеділок 18:10

www.radio.rzeszow.pl/audycja

„Лемківська сторінка” www.nasze-slowo.pl

Радіо „Радіо лемко” www.radio-lemko.pl

Комплекс загальноосвітніх шкіл № 4 у Лігниць

ім. Б.І. Антонича - www.zso4legnica.pl

Комплекс загальноосвітніх шкіл № 2 у Перемишлі

ім. М. Шашкевича - www.szazsk.edu.pl

Світова федерація українських-лемківських

Подяка

Пожертви на статутну діяльність ОЛ
(в тім часопис **ВАТРА**):

Лідія Колянчук, Перемишль – 500,-
О. Мирон Михайлишин, Краків – 100,-

Сердечно дякуємо всім, які нам
допомагають. Боже заплат!

Редакція **ВАТРИ**

Головна управа ОЛ

Передплата ВАТРИ

Ціна одного примірника 5 zł. + 4,9 zł. поштової оплати в Польщі.

Річна передплата 4X5 zł. + 19,60 zł. (кошти пересилки) = 39,60 zł.

Від закордонної пересилки однієї „Ватри” поштова оплата - 15 zł.

а закордонна передплата 4x5 zł. + 60 zł. (кошти пересилки) = 80,00 zł.

Передплату замовляти за адресою Редакції.

Dofinansowano ze środków dotacji Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji

Видає / Wydaje

ZJEDNOCZENIE ŁEMKÓW Zarząd Główny

ul. Jagiello 2, 38-300 Gorlice; tel./fax 18 35 32 906

www.lemkounion.pl; lemkounion@poczta.onet.pl

Редагує колегія Анна БУКОВСКА **головний редактор**, Ігор КОВАЛЬСЬКИЙ дизайн

Адам ВЄВ'ЮРКА редактор на Західні Землі e-mail: adamwiew@wp.pl

Григорій СУХАНИЧ, Василь ШЛЯНТА, Наталія ГЛАДИК, Анна БАРНАТ,

Кир Аркадій ТРОХАНІВСКИЙ.

Технічне оформлення Drukarnia „Kwadrat” Nowy Sącz

ADRES REDAKCJI ul. Dworzysko 5, 38-300 Gorlice, e-mail: redakcja.watra@interia.pl

ВАТРА

«Лемківський перстеник» в дорозі на Празник в Новиці

Позберани в вишивани сорочки,
з марійними піснями їхáme без
Магуру до Новиці.

Мамо, а тото што?

СЬКРЯБАТИ

(ua. шкрябати, pl. skrobać)

СЬКІПАТИ (ua.
колоти дрова, pl. rąbać
siekierą)

ВІРГАТИ НОГАМИ

(ua. махати ногами,
pl. wierzgać)

ИТИ ДО КОГОСИ
З ГОЛОМ РУКОМ

(ua. йти до когось з пустими руками, pl. iść
do kogoś z pustymi rękoma)

ГУБАТИЙ (ОДЯГ,
ХУСТКА) (ua.
кошлатий, pl. z gęstym włosiem)

ОБЕСЬ (ua.
бешкетник, pl. łobuz)

з моєї полиці

 ТЕКСТ: д-р ВІКТОРІЯ ГОЙСАК

Василь Баволяк, Лемківські співанки зо Святковей Великої. Співник, Siercza 2024, 672 с.

Книжка Василя Баволяка то образ співаного фольклору села Святкова Велика. Читач може підглянути ціліст репертуару, який виконували гев, незалежні од походжия твору. До збірки входит понад 250 співанок, переважні народних, хоц маме тіж і авторски, до слів українських поетів Сидора Воробкевича, Романа Купчинського, Льва Лепкого та інших, котри тіж били знани і співани в Святковій. Варто зазначити, же Василь Баволяк барз ретельні доберав матеріал, поминаючи тоти барже популярні і повтаряні в більшости співаників тексти. Автор-акордеоніст слушні великом увагом дарит музичний бік фольклору. Разом з текстами подає нотний запис, што позволит на дальше функціонуваня співанки чи то під час родинних спіткань, чи то забав, концертів. Більшість співанок автор записав зо слуху, інчі походят з записів його няня тіж Василя Баволяка (засновника і учасника капелі в міжвоєнним часі), котрий переняв част з них од свого няня Михала і діда Фаустина. Як видиме опублікувані твори мают довге родинне походжия. То юж третій «фольклорний пам'ятник» рідному селу Святкова Велика, виданий през Василя Баволяка. В 2019 р. вийшло його „Lemkowskie wesele w Świątkowej Wielkiej”, а два роки пізніше „Лемківські приповідки і приказки зо Святковей Великої і околиц”.

 ТЕКСТ: ГРИГОРІЙ СУХАНИЧ

д-р Вікторія Гойсак «Народні колядки і щедрівки з Лемківщини. Антологія», Краків 2023 р., 402 с.

«Антологія» то барз добре слово би назвати нову книжку д-р Вікторії Гойсак. Найдеме в ній не лем колядки і щедрівки (о них веце ниже), але тіж вінчуня, автентичні довоєнні вертепи зо Ждині, Перунки і Грабу чи описи народних обрядів і обичаїв пов'язаних з Різдом, Новим Роком і Богоявліям. Книжку доповнят список джерел – як персональних (31 людей з Лемківщини) так і рукописних чи печатаних. Кому буде мало – на кінци книжки найде тіж словничок, який пояснит читачови менше зрозуміли чи застаріли-архаїчні слова.

Особливу увагу авторка присвятила колядкам і щедрівкам. На початку антології знаходиться частина, яка описує типологію зимових обрядових пісень з Лемківщини, поділених на три групи – апокрифічні колядки, величальні колядки і щедрівки. Засе сами твори сут згуртовані подля типології і адресатів. Назвийме лем пару груп – апокрифічні колядки, колядки господарю, колядки парібік, колядки дітям... Кожна група має свій науковий опис, а твори – джерело і паралелі (себто твори з інших джерел, які здабают на тот поміщений в книжці). Вартат тіж підчеркнути, же при кожному творі – там де подарилося записати мелодію або найти ей в письмових джерелах – найдеме ноти.

«Антологія» то плід двадцятьох років праці д-р Вікторії Гойсак. На тоти роки склалися: збераня і аналізуваня письмових джерел і польови дослідження – од Вірховні і Вірхомки по Розділля, Дошницю і Пстружне. Книжка знадобится не лем фахівцям – мовознавцям чи фольклористам. Є тіж прекрасним і неоціненим джерелом для народних ансамблів чи колядничих груп. Завдяки ней кожен може дати друге життя скарбам лемківской традиції.